

Külföldi botanikai dolgozatok ismertetése.

Referate über die ausländischen botanischen Arbeiten.

Actes du IIIme Congrès International de Botanique Bruxelles 1910. Publiés au nom de la Commission d'organisation du Congrès par É. de Wildeman. Vol. I-III. 4°. Bruxelles, 1912, A. de Boeck.

Az első kötet az egyes szakosztályok tárgyalásait ismereteli részletes jegyzőkönyvek alakjában, melyek közül a botanikai nomenklaturára, nevezetesen a virágtalan növények nomenklatura, továbbá a wieni kongresszuson elfogadott botanikai nomenklatura megváltoztatását, illetve kiegészítését célzó javaslatok tárgyalása, valamint a növényföldrajz nomenklaturájának megvitatása keltheti fel közelebbről érdeklődésünket. A kongresszus alkalmával tett néhány kirándulásnak ismertetése s 15 szép belga vegetációképet feltüntető tábla zárja be a kötetet.

A II. kötet tartalmazza a kongresszuson előadott önálló értekezéseket, melyek közül felemlítjük

E. Ulbrich: Ordnung grösserer, systematischer Herbarien mit Berücksichtigung der geogr. Verbreitung. ez. értekezést, mely ismerteti azt a módszert, mely az egyes fajborítékíveken s a herbariumcsomagokon alkalmazott színes jelek segítségével igyekszik a nagyobb herbariumokban az egyes fajok elterjedését már kívülről is szemléletessé tenni, továbbá

Der erste Band enthält die Sitzungsberichte der einzelnen Sectionen in Form ausführlicher Protokolle, von welchen der sich auf die Nomenklaturfragen, insbesondere auf die Nomenklatur der Kryptogamen beziehende Teil, sowie die Verhandlungen über die Vorschläge betreffs Abänderung resp. Ergänzung einiger vom Wiener Kongress angenommenen Satzungen, endlich aber die Verhandlung über die phytographische Nomenklatur das grösste Interesse beanspruchen. Den Band schliesst ein Bericht über die gelegentlich des Kongresses durchgeführten Excursionen und 15 sehr schöne Vegetationsaufnahmen aus Belgien.

Der II. Band enthält die während des Kongresses vortragenen selbstständigen Arbeiten, von welchen wir hier erwähnen:

in welcher der Verf. die Zweckmässigkeit jenes Verfahrens bespricht, vermittelt farbiger auf den Umschlagsbogen der einzelnen Arten befestigter Zeichen die geographische Verbreitung der einzelnen Arten schon von Aussen leicht kenntlich zu machen;

ferner die höchst verdienstvolle Arbeit

C. Schroeter: Über pflanzengeographische Karten

ez. nagy fáradsággal készült munkát, mely majdnem teljes tökéletességgel állítja össze és igen tanulságosan ismerteti nagyszámú térkép kíséretében a növények elterjedésének kartographikusan való feltüntetésére eddig alkalmazott összes módszereket.

A II. kötethez 57 tábla és számos szövegkép csatlakozik.

A brüsszeli kongresszus nomenklaturai bizottságának határozatai alapján érdemesnek tartjuk kiemelni azon hazai génuszok ezután használandó neveit, melyek helyes elnevezésére vonatkozólag a bécsi kongresszus után még kétségek merültek fel.

in welcher der Verf. mit grösster Mühe eine fast ganz vollständige Sammlung aller jener Verfahren zusammenträgt und instructiv bespricht, mit welcher verschiedene Autoren die Verbreitung von Pflanzen kartographisch darzustellen versucht haben.

57 schöne Tafeln und eine Anzahl von Textfiguren schmückt diesen Band.

Wir halten es für angezeigt, hier die nach dem Beschlusse dieses Congresses in Zukunft gültigen Namen solcher auch in Ungarn vorkommender Gattungen anzuführen, bezüglich welcher nach dem Wiener Congress noch Zweifel übrig geblieben waren:

- Selaginella* P. B. (Syn.: *Selaginoides* BÖHMER.)
Dryopteris ADANS. (Syn.: *Nephrodium* RICH.)
Phyllitis HILL. (Syn.: *Scelopendrium* ADANS.)
Ventenata KOEL. (Syn.: *Heteranthus* BORKH.)
Phragmites TRIN. (Syn.: *Trichoon* ROTH.)
Schoenoplectus PALLA. (Syn.: *Helcophylax* BEAUV.)
Loroglossum L. C. RICH. (Syn.: *Himantoglossum* SPRENG.)
Helleborine HILL. (Syn.: *Epipactis* ADANS.)
Peranimum SALISB. (Syn.: *Goodyera* R. BR.)
Pseudorchis GRAY. (Syn.: *Sturmia* RICH., *Liparis* RICH.)
Minuartia L. (Syn.: *Alsine* WAHLBG.)
Arabidopsis KÖLL. et HEYNI (Syn.: *Stenophragma* ČEL.)
Roripa SCOP. (Syn.: *Radicula* HILL.)
Nasturtium R. BR. (Syn.: *Cardaminum* MENCH.)
Nymphaea L. p. p. (Syn.: *Nuphar* Gm.)
Castalia SALISB. (Syn.: *Nymphaea* L. p. p.)
Thymictaea ENDL. (Syn.: *Sanamunda* ADANS.)
Anthriscus PERS. (Syn.: *Chaerifolium* HALL.)
Timonium HILL. (Syn.: *Statice* L. p. p.)
Arnievia WILLD. (Syn.: *Statice* L. p. p.)
Centaureum HILL. (Syn.: *Erythraea* NECK.)
Blackstonia HUDS. (Syn.: *Chlora* ADANS.)
Nymphoides HILL. (Syn.: *Limnanthemum* Gm.)
Legousia DUR. (Syn.: *Specularia* D. c.)

E. Janchen Die europäischen Gattungen der Farn- und Blütenpflanzen nach dem Wettsteinschen System geordnet von — —. II. verbesserte Auflage. 8°, Leipzig u. Wien. F. Deuticke 1913.

Szerző munkájának az aránylag rövid idő alatt megjelent második kiadásában igyekezett az első kiadás némely hiányát kipótolni s az időközben lefolyt bruxellesi botan. kongresszus határozatait az egyes génezok nomenklaturájában érvényre hozni. Ily irányú munkásságával sikerült egy olyan füzetet a közhasználatnak átnyújtani, mely mint az európai edényes növények nemzetségeinek katalógusa igen jó szolgálatot fog tenni egy európai herbarium berendezésénél. Természetesen nagyon kívánatos volna, ha egy a fajokat is felölelő NYMAN Conspectusához hasonló mű is ilyen modern köntösben — a nomenklatura, növénygeographia és floristika legújabb vívmányainak felhasználásával — megjelenhetne.

Die verhältnismässig in kurzer Zeit erschienene II. Auflage verfolgt den Zweck einige Mängel der ersten zu ersetzen und die Nomenklatur einzelner Gattungen gemäss den inzwischen in Kraft getretenen Beschlüssen des Brüsseler Kongresses richtig zu stellen. Auf diese Weise ist es dem Verf. gelungen den Interessenten einen heute in seiner Vollständigkeit einzig dastehenden Katalog der europäischen Farn- u. Blütenpflanzen - Gattungen zu bieten, der bei dem Ordnen europäischer Herbare und auch als Katalog vertreffliche Dienste leisten wird.

Selbstverständlich ruft dieses Buch von neuem den Wunsch nach einem sich auch die Arten erstreckenden, dem längst vergriffenen Nyman'schen Conspectus ähnlich verfassten, jedoch den jetzt gültigen Nomenklaturregeln u. unserem heutigen pflanzengeographischen u. floristischen Wissen angepassten Werke nach.

L.

Ernst Graf Silva Tarouca: Unsere Freiland-Laubgehölze.

Anzucht, Pflege und Verwendung aller bekannten in Mitteleuropa im Freien kulturfähigen Laubgehölze. Mit 495 Abbildungen im Text u. 24 farbigen Abbildungen auf 16 Tafeln. Herausgegeben im Auftrage der Dendrologischen Gesellschaft für Oesterr.-Ungarn. Wien (F. Tempsky) u. Leipzig (G. Freytag). 1913. Preis: gebunden (kötve) 20 Kron., bei der Geschäftsstelle der Oesterr.-Ungar. Dendrol. Gesellschaft (Wien, VIII., Blindengasse 42.): 16 Kronen.

A pompásan kiállított és gazdagon illusztrált kötet méltó

Das vornehm ausgestattete und reich illustrierte Werk

párja az ugyanevak a nevezett társulat által nemrégiben kiadott s első kiadásában rövidesen elfogyott «Unserer Freilandsstauden» cz. munkának. A legkiválóbb szakemberek közreműködésével készülvén (így Magyarországból munkatárs gyanánt szerepel AMBRÓZY ISTVÁN báró, hazánk legszebb és leggazdagabb örökzöld arboretumának tulajdonosa) nemcsak a kertészek és kerttulajdonosok, hanem szakbotanikusok is valóságos tárházát fogják ott találni az ismereteknek. Az anyag áttekinthető módon való elrendezése, az egyes fajok tenyésztésére és alkalmazására vonatkozó értékes útmutatások s főleg azonban a nagyszámú és nagyrészt kiválóan sikerült illusztrációk, melyek között sok ritka fásnövénynek első ábrázolásait találjuk, mind olyan előnyök, melyek ezen mű elterjedését érdeme szerint biztosítják.

bildet ein Gegenstück zu dem ebenfalls von der gen. Gesellschaft erst vor kurzem herausgegebenen und in erster Auflage bereits vergriffenen Werke über «Unsere Freilandsstauden». Es wurde unter Mitwirkung der namhaftesten Fachmänner verfasst (aus Ungarn beteiligte sich Herr Baron ISTVÁN AMBRÓZY, der Besitzer der reichhaltigsten und schönsten Immergrünen-Sammlung unseres Landes) und bietet nicht nur Gärtnern und Gartenbesitzern, sondern auch Botanikern eine wahre Fundgrube von Belehrung. Die übersichtliche Anordnung des Stoffes, die vielen wertvollen Winke bezüglich der Kultur und Verwendung einzelner Arten, nicht in letzter Linie aber die zahlreichen und z. gr. T. vortrefflich gelungenen Illustrationen, von welchen mehrere zum ersten Male Abbildungen seltener Holzpflanzen bringen, werden diesem Werke sicher jene Verbreitung verschaffen, welche ihm gebührt. D.

A. Scherffel: Zwei neue, trichocystenartige Bildungen führende Flagellaten. *Archiv für Protistenkunde*, XXVII. 1912: 94—128, Taf. 6. Fig. 1—61. meist color. 8°.

A nagybecsű czikk egy egyrájzós *Polyblepharia: Monomastix opisthostigma nov. gen. nov. spec. leírását tartalmazza.* — Szerző 1908 őszén a Magas-Tátra területén Rókusz felett a Lersch-villa mellett, majd 1910 és 1911 júliusában a Csorbató alatt lévő Móry-telep közelében (*Chlamydomonas grandis* és *Asterococcus superbis* társaságában) gyűjtötte 2

Den I. Teil der wertvollen Arbeit des Verfassers bildet die Beschreibung von «*Monomastix opisthostigma nov. gen. nov. spec., eine eingeiselige Polyblepharidee*», welchen Organismus der Verf. in der Hohen-Tátra i. Herbst d. J. 1908 ober Rox bei der Villa-Lersch, später 1910 u. 1911 unter dem Csorbersee neben d. Hotel Móry in Moorlachen in Gesell-

mm. nagyságú, zöld, kerekded nyálkaesomókban e szervezettel. Ismerteti a rajzók helyváltoztatási módját, a sejtek alakját, méretét. A sejtek csupaszok: elülső részükön a test $\frac{1}{3}$ hosszával egyenlő nagyságú egyetlenegy ostoruk van, amely helyváltoztatáskor előrefelé, nyugalomkor hátrafelé áll a sejthez simúlva. Az ostor töve közelében nagy, összehúzódó vacuolum látható. Ugyanesak a sejt elülső részében foglal helyet a sejtmag, amely az élő sejtnél nem látható, esakis a jód-jódkáliumos kezelés mellett. Chromatophorója esészealakú; két szélén 2 pyrenoída foglal helyet a sejt közepén (de néha abnormalis esetben 3 pyrenoída is előfordúl, sőt néha egy se) melyen kívül még számos keményítő zárvány is van a chromatophoronban. A test hátsó felében oldalt, a pyrenoída alatt egy veresbarna stigma található (ritkán 2, sőt 3 s egy osztódásnak induló sejtüél: 4 stigma volt). A sejt hátsó felében számos, egyenes, botalakú, színtelen kristályszerű (15—20) zárvány látható, amelyek 2, többnyire azonban 4—6 μ hosszúak 1 μ vastagok: nem homogeneusak, hanem közepén kevésbé sűrűek, a széleken pedig erősen fénytörők; még pedig kettős fénytörésűek. Ezek a képletek trychocysták, amelyek jód-jódkálium hatására a sejt-ből kilövetnek: a sejt hátsó részén a trichocysta-botoeszkák kilépési helye apró kis lyukak képében jól is látható. A trichocysták anyaga félfolyós, fonállá kihúzható, eosinával

schaft von *Chlamydomonas grandis* und *Asterococcus superbus* in 2 mm grossen, grünen, rundlichen Gallertklümpchen gesammelt hat. Der Verfasser beschreibt ausführlich Bewegung, Form und Dimensionen der Schwärmer. Die Zellen sind nackt; am Vorderende haben sie eine einzige Geissel, welche ca $\frac{1}{3}$ körperläng, während der Schwimmbewegung des Schwärmers nach vorne, in dessen Ruhelage aber seitlich anliegend nach hinten gerichtet ist. Nahe der Geisselbasis befindet sich eine contractile Vacuole. Im vorderen Teil befindet sich auch der Zellkern, welcher in der lebenden Zelle unsichtbar, und nur bei JJK-Behandlung sichtbar ist. Das Chromatophor ist schalenförmig; 2 Pyrenoïde sitzen in der Mitte der Zelle, an dessen Seite (selten 3, sehr selten sogar keines). Das Chromatophor enthält viele Stärkeeinschlüsse. Hinter den Pyrenoïden sitzt ein schönes rothbraunes Stigma (selten 2, 3 und bei einer zur Teilung sich anschickenden Zelle erschien das Stigma auf vier Stigmen vermehrt.) Im Inneren der hinteren Körperhälfte befinden sich zahlreiche (10—20), gerade, stäbchenförmige, farblose, kristallähnliche Einschlüsse, welche 2, meist 4—6 μ lang und 1 μ dick sind; sie sind nicht homogen, sondern haben in der Mitte einen weniger dichten Teil, an der Grenze sind sie stark lichtbrechend: sie sind doppeltbrechend u. es handelt sich um Trichocystenstäbchen.

nem festődő; a legelőször kihatoló végük sokszor gömbös. Sz. szerint anyaguk valószínűleg nyálka, s pedig a «pectosenyálka» (c. f. STRASBURGER Das bot. Pract. IV.: 596). — A sejtek oszlás útján szaporodnak s ilyenkor az anyasejt egyik pyrenoïdája átmegy a leánysejtbe, a stigmák megkétszereződnek s mindegyik leánysejtbe jut 1—1; a trichocysta-botoeskákat ha nem is egyenlő arányban, de mindketten öröklök. A *Monomastix* cysta-képződése még nem egészen bizonyos. Majdnem szintelen rajzok is előfordulnak. — A p. 107 adja ez új nemzetség és faj latin diagnosisát. Rendszertani helyét sz. a *Volvocaceák: Polyblepharida* csoportjában jelöli ki, de mivel csak 1 ostora van: *Monomastix*-nak nevezi el. Származástaniilag a *Monomastix* a *Cryptomonadineák* és a *Phytoflagellata*-k közti kapcsolatot még jobban megerősíti.

A cikk II. része egy lateralis rajzójú *Chrysomonadeának Pleuromastix bacillifera* n. g. n. sp.-nek leírása. Ezt az érdekes szerveget Sz. 1911. IX. 21-én gyűjtötte szintén Csorbató alatt

Nach der Behandlung mit JJK treten diese Trychocystenstäbchen aus der Zelle am Hinterende hinaus, und den Austrittspunkt sieht man als rundliches Loch. Die Substanz der Trichocysten ist von halbweicher, zähflüssiger, fadenziehender Consistenz. Mit Eosin färben sie sich nicht; an dem erst austretenden Ende sind sie oft kopfförmig. Die Substanz der Trichocystenstäbchen ist wahrscheinlich Schleim n. zw. ein «Pectoseschleim (cf. STRASBURGER Das botan. Pract. IV.: 596.) — Die Zellen vermehren sich durch Teilung: ein Pyrenoïd der Mutterzelle geht in die Tochter über; das Stigma verdoppelt sich u. in der Regel erhalten die beiden Tochterzellen je eines. Von den Trichocystenstäbchen erben gewöhnlich beide Sprösslinge wenn auch keineswegs zu gleichen Teilen. Die Cystenbildung ist bei *Monomastix* noch nicht ganz sicher. Farblose Individuen kommen nicht selten vor. — S. 107 enthält die Diagnose. Die systematische Stellung ist zwischen den *Volvocaceae*, in der Gruppe *Polyblepharida*: weil sie aber nur 1 Geißel haben, ist sie vom Verf. *Monomastix* benannt worden. Phylogenetisch bestärkt *Monomastix* die Verwandtschaft der Chrysomonaden mit den Phytoflagellaten.

Der II. Teil enthält die Beschreibung von «*Pleuromastix bacillifera* n. g. n. sp. eine lateral begeißelte Chrysomonade». Diesen interessanten Organismus sammelte der Verf. an.

a Móry-telep mellett levő fel-
lápban. A Sz. leírja pontosan
a sejtet; feltűnő a sejt elülső
részének lecsapott volta és a
lateralis helyzetű, egyetlenegy
flagellum. Egy stigmája van;
a sejt elülső részében 2 con-
tractilis vacuolum lehelhető.
Egyetlenegy sárgásbarna chro-
matophoronja az egyik oldalon:
a háti részen foglal helyet. A
chromatophorontól mentes hasi
oldal teli van tűzdelve 2—3 μ
hosszú botoeskákkal: nyálka-
trichocystákkal, amelyeknek
száma: 9—30 közt ingadozik.
Keményítőt a *Pleuromastix* nem
tartalmaz. A sejt csupasz, s
fala nincsen, csak pelliculája.
A p. 113—114 adja a latin
diagnostist. A *Pleurom.* igen fon-
tos összekötő kapocs a *Chryso-*
monadineák és *Pphycophyceák*
közt. A trichocysták kilövelése
sokkal gyengébben történik
mint a *Monomastix*-nál, s csak
a sejt desorganisatiója után
megy végbe.

Majd összehasonlítja a ciliás
Infusoriumok trichocystáit a
Mono- és *Pleuromastix*-éival s
hangsúlyozza, hogy a tricho-
cysták nem szervezetlen folya-
dékok, hanem *organizált képle-*
tek (v. ö. p. 122), amelyek
anyagukban különböznek az
Infusoriumok trichocystáitól,
a kül. reagentia megnyilvánu-
lása alapján. E 2 Phytoflagel-
latumnál a trichocysták kelet-
kezési helyeit biztosan megál-
lapítani Sz. nem tudta. Némely
jelenségből arra gondolhat az
ember, hogy talán a sejtmag
mellett levő entoplasma-ból jön
létre. Az *Infusoriumok* tricho-
cystáit tudvalevőleg ellenség

21. IX. 1911 neben dem Hotel
Móry unter dem Csorber-See
in der Tatra in Moirlachen.
Der Verf. beschreibt ausführ-
lich die Gestalt der Zellen:
auffallend ist der abgestutzte
Vorderteil und die lateral sit-
zende Geißel. *Pleuromastix*
besitzt ein Stigma, im Vorder-
teil 2 contractile Vacuolen;
das einzige gelbbraune Chro-
matophor liegt seitlich auf der
Rückenseite der Zelle. Auf der
ventralen Seite sitzen die 2—3
 μ langen Gallertrichocysten
ihre Zahl schwankt zwischen
9—30. Die Zellen besitzen
keine Stärke. Die Zellen sind
nackt, haben *keine* Zellwand,
nur eine Pellicula. S. 113—114
enthält die Diagnose. *Pleuro-*
mastix bildet ein wichtiges
Verbindungsglied zwischen den
Chrysomonadinen und den
Pnaeophyceen. Die schwache,
langsame Ausstossung der Tri-
chocysten geschieht erst nach
der Desorganisation der Zellen.
— Endlich vergleicht der Verf.
die Trichocysten der Mono-
und Pleuromastix mit jener
der Ciliaten-Infusorien und be-
tont, dass diese Trichocysten
keineswegs unorganisierte Flüs-
sigkeiten, sondern *organisierte*
Gebilde sind (cf. p. 122), wel-
che in der Substanz von jener
der Infusorien verschieden sind.
Bei diesen 2 Phytoflagellaten
ist es dem Verf. nicht gelun-
gen den Entstehungsort der
Trichocysten festzustellen. Aus
einigen Umständen aber kann
man schliessen, dass dieselben
in dem um den Kern liegen-
den Entoplasma entstanden
sind. — Bei den Infusorien

ellen szolgáló védőfegyvernek fogják fel; a *Monomastix*-é azonban szerző szavai szerint: «jedenfalls als ein Secretionsprodukt der Zelle aufgefasst werden und könnten vielleicht auch zur Bildung jener wenig konsistenten Gallerte beitragen, in der die Schwärmer unter Umständen nisten». (F. p. 124.)

A cikket az irodalom felsorolása s rajzmagyarázat fejezi be. A 6. tábla 61, legnagyobbbrészt színes rajza, igen finom, nagyon szép kivitelű s általában olyan, amilyeneket SCHERFFEL kitiűnő munkáinál már megszoktunk.

werden die Trichocysten bekanntlich als Verteidigungswaffen betrachtet; bei *Monomastix* aber müssen sie «jedenfalls als ein Secretionsprodukt der Zelle aufgefasst werden und könnten vielleicht auch zur Bildung jener wenig konsistenten Gallerte beitragen, in der die Schwärmer unter Umständen nisten». (cf. p. 124.)

Literatur und Figurenerklärung bildet den Schluss. Auf der Taf. 6. sind 61 meist colorierte Figuren, welche sehr schön, fein gezeichnet, im Allgemeinen solche sind, an welche wir schon bei den hervorragenden Arbeiten SCHERFFEL'S gewöhnt sind. Gy.

A K. M. Term.-tud. Társulat növényteni szakosztályának ülése 1912 jun. 12-én. — Sitzung der botan. Sektion der K. ung. naturwiss. Gesellschaft am 12. Juni 1912.

1. **Mágoösy-Dietz S.**-tól «DORNER B.: Kaszáló és legelőjavítás» című munka ismertetését az ismertető távolléte folytán SZABÓ Z. olvassa fel. Szerző a nevezett munka botanikai részében tapasztalható súlyos hibákra hívják fel a figyelmet.

2. **Gombocz E.** ismerteti GREEN «History of Botany» cz. könyvét.

3. **Moesz G.** ismerteti CSATÓ JÁNOS herbáriumát abból az alkalomból, hogy tulajdonosa a Nemzeti Múzeum növénytárának adományozta.

1. Z. v. SZABÓ liest eine Besprechung **A. Mágoösy-Dietz's** über das Werk B. DORNER'S «Wiesen- und Weiden-Verbesserung» vor, in welcher der Ref. auf einige in dem botanischen Teile des genannten Werkes vorkommene Fehler hinweist.

2. **E. Gombocz** bespricht das Werk GREEN'S «History of Botany.»

3. **G. v. Moesz** spricht über das Herbar JOHANN CSATÓ'S, welches der Begründer der botan. Abteilung dem ung. Nationalmuseums geschenkt hat.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1912

Band/Volume: [11](#)

Autor(en)/Author(s): diverse

Artikel/Article: [Külföldi botanikai dolgozatok ismertetése. Referate über ausländische botan. Arbeiten. 349-356](#)